

[Uz Sākumlapu](#) > ... > [Jūsu Tiesības](#) > [Atbildētāji \(kriminālprocesā\)](#) > 1 - Manas tiesības izmeklēšanas laikā

1 - Manas tiesības izmeklēšanas laikā

A. Vai izmeklēšanu ietekmē tas, ka esmu ārvalstnieks?

Nē, to kriminālprocesu izmeklēšana, kuri ir Latvijas jurisdikcijā, nav atkarīga no cietušā dzīvesvietas vai pilsonības.

B. Kādi ir izmeklēšanas posmi?

Pirmstiesas kriminālprocesa nolūks ir noskaidrot:

- vai ir izdarīts noziedzīgs nodarījums,
- kuras personas jāsauc pie kriminālatbildības,
- vai ir pamats kriminālprocesa izbeigšanai, pabeigšanai vai virzīšanai uz tiesu.

Pirmstiesas kriminālprocesā ir divi posmi — izmeklēšana un kriminālvajāšana.

Izmeklēšanu veic dažādas policijas iestādes, tostarp [Valsts policija](#), Valsts drošības dienests, [Militārā policija](#), [Ieslodzījuma vietu pārvalde](#), [Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs](#), [Valsts robežsardze](#), Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvalde un nodokļu un muitas policija, tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi, ārvalstu teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri, [Iekšējās drošības birojs](#). Izmeklēšanu veic tā iestāde, kuras kompetencē ir attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšana. Izmeklēšanu var veikt arī [Latvijas Republikas Prokuratūra](#).

Kriminālvajāšanu veic [prokuratūras iestādes](#).

Kriminālvajāšanas nolūks ir apstiprināt, ka ir izdarīts noziedzīgs nodarījums, pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības, lemt par kriminālprocesa izbeigšanu vai pabeigšanu un lietas nodošanu tiesai. Kriminālvajāšanu veic prokurors.

i. Pierādījumu vākšanas posms/izmeklētāju pilnvaras

Izmeklētājam ir pienākums:

1. izskatīt ziņas, kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un uzsākt kriminālprocesu, tiklīdz konstatēts likumā noteiktais iemesls un pamats, vai atteikties uzsākt kriminālprocesu, ja tam nav pamata;
2. veikt izmeklēšanas darbības, lai noskaidrotu, vai noticis noziedzīgs nodarījums, kas to izdarījis, vai kādai personai par to krimināltiesiski jāatbild, noskaidrot šo personu un iegūt pierādījumus, kas dod pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības;
3. veikt pasākumus kaitējuma atlīdzināšanas nodrošināšanai;
4. izvēlēties konkrētiem apstākļiem atbilstošu vienkāršāko kriminālprocesa veidu, kā arī izvēlēties un veikt tādas procesuālās darbības, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk;
5. izpildīt sava tiešā priekšnieka, uzraugošā prokurora, amatā augstāka prokurora norādījumus vai izmeklēšanas tiesneša priekšrakstus;
6. apturēt vai izbeigt kriminālprocesu, ja tiek konstatēts attiecīgs likumā noteikts pamats.

Vienlaikus izmeklētājs savu pienākumu izpildei likumā noteiktajā kārtībā ir tiesīgs pieņemt jebkuru procesuālo lēmumu un veikt jebkuru procesuālo darbību vai uzdot tās veikšanu citai atbilstoši pilnvarotai amatpersonai.

ii. Aizturēšana

Aizturēšana ir personas brīvības atņemšana uz laiku līdz 48 stundām bez izmeklēšanas tiesneša lēmuma, ja pastāv aizturēšanas nosacījumi.

Personu var aizturēt tikai tad, ja ir pamats pieņēmumam par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru var piemērot brīvības atņemšanas sodu, un ja pastāv kāds no šādiem nosacījumiem:

1. persona pārsteigta tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, tūlīt pēc tam vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas;
2. uz personu kā noziedzīga nodarījuma izdarītāju norāda cietušais vai cita persona, kura redzējusi notikumu vai citādā veidā tieši ieguvusi šādu informāciju;
3. pie personas pašas vai tās lietošanā esošajās telpās vai citos objektos atrastas acīmredzamas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pēdas;
4. noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā atrastas šīs personas atstātas pēdas.

Ja pastāv aizturēšanas nosacījumi, bet par izdarīto noziedzīgu nodarījumu nevar piemērot brīvības atņemšanas sodu, personu var aizturēt, ja ir ticams pamats uzskatīt, ka nevarēs nodrošināt tās ierašanos pēc procesa virzītāja uzaicinājuma, jo:

1. persona atsakās sniegt ziņas par savu identitāti un tās identitāte nav noskaidrota;
2. personai nav noteiktas dzīvesvietas un darbavietas;
3. personai nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā un tā var mēģināt izbraukt no valsts.

Ja ir pamats uzskatīt, ka izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums, var aizturēt arī personu, kura klaiņo un slapstās nozieguma izdarīšanas vietā vai tās apkārtnē un kurai nav noteiktas dzīvesvietas un darbavietas, ja vien ir pamats pieņēmumam par tās saistību ar izdarīto noziegumu.

Ja ir acīmredzama personas saistība ar izdarītu noziedzīgu nodarījumu, par kuru var piemērot brīvības atņemšanas sodu, un šī persona atrodas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā vai bēg no tās vai ja izsludināta personas meklēšana par šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, to var aizturēt jebkurš un nekavējoties nodot tuvākajam policijas darbiniekam.

Aizturot personu, nekavējoties šai personai paziņo, par ko tā tiek aizturēta, un brīdina, ka tai ir tiesības klusēt, ka visu, ko šī persona teiks, var izmantot pret to.

Vienā kriminālprocesā personu drīkst aizturēt tikai vienu reizi.

Personas aizturēšanas vietā vai pēc aizturētā nogādāšanas aizturēšanas telpās amatpersona, kura izdarīja aizturēšanu, nekavējoties raksta aizturēšanas protokolu.

Aizturēto iepazīstina ar protokolu, viņam izskaidro aizturētās personas tiesības, un par to viņš parakstās protokolā.

Aizturētajam papildus vispārējām personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesībām ir tiesības:

1. iepazīties ar aizturēšanas protokolu un saņemt izrakstu no šā likuma par aizturētā tiesībām un pienākumiem;
2. mutvārdos vai rakstveidā izteikt savu attieksmi attiecībā uz aizturēšanas pamatotību;
3. pieteikt noraidījumu;
4. iesniegt sūdzības par amatpersonu rīcību;
5. pieteikt lūgumus par to izmeklēšanas darbību neatliekamam veikšanu, kuru rezultātā var tikt iegūti pierādījumi aizdomu nepamatotības apstiprināšanai.

Bez aizturētā piekrišanas nedrīkst publiskot plašsaziņas līdzekļos procesuālo darbību laikā ar foto, video vai cita veida tehniskajiem līdzekļiem fiksētu viņa attēlu, ja vien tas nav nepieciešams noziedzīgā nodarījuma atklāšanai vai novēršanai.

Pēc aizturētā atzišanas par aizdomās turētu vai apsūdzētu un nopratināšanas, ja tā ir nepieciešama, procesa virzītājs nekavējoties lemj par šīs personas atbrīvošanu no īslaicīgās aizturēšanas vietas, taču, ja procesa virzītāja izraudzītais drošības līdzeklis ir saistīts ar personas brīvības atņemšanu, persona var atrasties īslaicīgās

aizturēšanas vietā līdz tās nogādāšanai pie izmeklēšanas tiesneša, ievērojot 48 stundu noteikto ierobežojumu no faktiskās aizturēšanas brīža.

Aizturētais ir nekavējoties jāatbrīvo, ja:

1. nav apstiprinājušās aizdomas, ka šī persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu;
2. noskaidrots, ka nav bijis aizturēšanas pamata un nosacījumu;
3. nav nepieciešams aizturētajam piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli;
4. beidzies likumā noteiktais aizturēšanas termiņš;
5. izmeklēšanas tiesnesis nav piemērojis ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli.

Par aizturētā atbrīvošanu sagatavo protokolu, kurā norāda atbrīvošanas pamatu, datumu un laiku. Atbrīvojot aizturēto, viņam izsniedz aizturēšanas un atbrīvošanas protokola kopiju.

Aizturētajam ir pienākums:

1. ir sniegt patiesas identificējošas ziņas par sevi;
2. sniegt patiesas liecības, ja viņš izmanto tiesības liecināt;
3. ļaut, lai viņš tiek pakļauts eksperta izpētei, un izsniegt salīdzinošajai izpētei paraugus, kuru izveide nav atkarīga no personas gribas.

iii. Nopratināšana

Izmeklēšanas darbības veicējs izskaidro pratināmajam šajā likumā viņam paredzētās tiesības un pienākumus.

Ja liecība ir saistīta ar skaitļiem, datumiem un citu informāciju, ko grūti atcerēties, pratināmajam ir tiesības izmantot savus dokumentus un pierakstus, kā arī tos nolasīt.

Personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, pirmās pratināšanas sākumā:

1. noskaidro personas biogrāfiskās ziņas — dzimšanas vietu un laiku, pilsonību, izglītību, ģimenes stāvokli, darba vai mācību vietu, nodarbošanās veidu vai amatu, dzīvesvietu, sodāmību, ja vien šīs ziņas konkrētajā kriminālprocesā jau nav noskaidrotas;
2. izskaidro personai tās procesuālo stāvokli un izsniedz tā dokumenta kopiju, kas šo procesuālo stāvokli nosaka, vai paziņojumu, kurā ietverts dokumenta saturs, ja konkrētajā kriminālprocesā šai personai tas jau nav bijis izsniegts;
3. izsniedz personai izrakstu no likuma, kurā noteiktas tās procesuālās tiesības un pienākumi, ja konkrētajā kriminālprocesā šai personai tas jau nav bijis izsniegts;
4. izskaidro personai tās tiesības neliecināt, brīdina, ka visu, kas tiks teikts, var izmantot pret šo personu, kā arī informē par apzināti nepatiesas liecības sniegšanas sekām.

Pilngadīgas personas pratināšanas ilgums bez šīs personas piekrišanas vienā diennaktī nedrīkst pārsniegt astoņas stundas, ieskaitot pārtraukumu.

Pratināšanā sniegto liecību fiksē protokolā, skaņu vai skaņu un attēlu ierakstā. Pēc pratināmās personas lūguma savu liecību protokolā tā var rakstīt pašrocīgi.

Procesuālās darbības veicējs iepazīstina personas, kuras piedalījās attiecīgajā darbībā, ar šīs procesuālās darbības protokola saturu un tā pielikumiem, nolasot, uzrādot vai atskaņojot tos. Personu izteiktos labojumus un papildinājumus fiksē protokolā.

Protokolu kopumā un katru tā lappusi atsevišķi paraksta procesuālās darbības veicējs, protokolētājs un visas personas, kuras piedalījās darbībā. Ja persona atsakās vai fizisku trūkumu vai citu iemeslu dēļ nespēj parakstīties, par to tiek izdarīts ieraksts protokolā, norādot neparakstīšanās iemeslus un motīvus.

Specifiski noteikumi ir paredzēti nepilngadīgas personas pratināšanai.

iv. Pirmstiesas apcietinājums

Izmeklēšanas tiesnesis pieņems lēmumu par jūsu apcietināšanu 48 stundās no aizturēšanas brīža. Jūs var apcietināt, ja esat izdarījis noziedzīgu nodarījumu, par kuru paredzēts ar brīvības atņemšanu saistīts sods, un cita

drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka jūs:

- neizvairāties no izmeklēšanas / tiesas procesa / sprieduma izpildes,
- netraucējat izmeklēšanu,
- neizdarāt jaunu noziedzīgu nodarījumu.

Lemjot par jūsu apcietināšanu, izmeklēšanas tiesnesis uzklausi jūsu viedokli. Jums ir tiesības iesniegt dokumentus, kas apliecina, ka jūsu apcietināšana nebūtu pamatota. Jums nodrošinās advokātu un tulku.

C. Kādas ir manas tiesības izmeklēšanas laikā?

i. Kādas ir manas tiesības uz tulku un tulkojumiem?

Jums nodrošinās tulku — par to parūpēsies amatpersonas, kas veic izmeklēšanu vai prokurors. Tulks iztulkos visu nepieciešamo — dokumentus, izmeklētāja un advokāta teikto, jūsu liecību.

ii. Kādas ir manas tiesības uz informāciju un piekļuvi lietas materiāliem?

Jūs saņemsiet lietas materiālus un varēsiet iepazīties ar visiem pierādījumiem, ko prokurors gatavojas izmantot pret jums tiesā. Prokurors jums izsniegs lietas materiālu kopijas.

iii. Kādas ir manas tiesības uz advokāta palīdzību un tiesības uz to, lai trešā persona tiktu informēta par manu situāciju?

Jebkurai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības visā kriminālprocesa gaitā savas aizstāvības īstenošanai uzaicināt aizstāvi pēc savas izvēles vai arī lūgt procesa virzītājam, lai tiek uzaicināts valsts nodrošināts aizstāvis. Par aizstāvi var būt zvērināts advokāts, zvērināta advokāta palīgs, Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis, kurš ieguvis advokāta kvalifikāciju kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm, vai ārvalsts advokāts saskaņā ar Latvijas Republikai saistošu starptautisko līgumu par juridisko palīdzību.

Aizstāvja dalība ir obligāta:

1. ja tiesības uz aizstāvību ir nepilngadīgai vai ierobežoti pieskaitāmai personai;
2. par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu;
3. ja tas tiek turpināts sakarā ar pieteikumu par mirušas personas rehabilitāciju;
4. ja tiesības uz aizstāvību ir personai, kura garīga rakstura vai cita veselības traucējuma dēļ pati nespēj pilnībā izmantot savas procesuālās tiesības;
5. ja tiesības uz aizstāvību ir analfabētam vai personai ar tik zemu izglītības līmeni, ka tā nevar pilnvērtīgi izmantot savas procesuālās tiesības.

Iztiesāšanas laikā aizstāvja piedalīšanās ir obligāta, ja lieta tiek skatīta apsūdzētā prombūtnē (in absentia) vai bez apsūdzētā piedalīšanās.

Tiesības uz atbrīvošanu no samaksas par aizstāvja palīdzību, kas tādā gadījumā tiek segta no valsts līdzekļiem, ir:

1. personai, kuras mantiskais stāvoklis izslēdz iespēju samaksu par aizstāvja palīdzību nodrošināt no saviem līdzekļiem;
2. personai, kurai aizstāvja piedalīšanās kriminālprocesā ir bijusi obligāta.

Ja procesuālais piespiedu līdzeklis ir saistīts ar personas brīvības atņemšanu, par tā piemērošanu un attiecīgās personas atrašanās vietu procesa virzītājs nekavējoties, bet ne vēlāk kā 24 stundu laikā, ievērojot personas gribu un norādījumus, informē tās ģimeni vai citu tuvinieku un darbavietu vai mācību vietu.

Par minētā piespiedu līdzekļa piemērošanu nepilngadīgajam procesa virzītājs nekavējoties informē viņa vecākus vai citu pilngadīgu tuvu radnieku, vai aizbildni, ja attiecīgā persona ir aizbildnībā.

Par minētā piespiedu līdzekļa piemērošanu ārvalstniekam procesa virzītājs, ievērojot attiecīgās personas gribu, informē šīs valsts pārstāvniecību ar Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas starpniecību.

iv. Kādas ir manas tiesības uz juridisko palīdzību?

Jums nav obligāti jāizmanto advokāta pakalpojumi, bet, ja nerunājat vietējā valodā, tas būtu vēlams, jo jums varētu būt sveši vietējie apstākļi un likumi. Jūs varat pats izvēlēties advokātu vai lūgt, lai izmeklētājs uzaicina dežurējošo advokātu.

Ja būsiet aizturēts, ne vēlāk kā pēc 48 stundām tiks uzaicināts advokāts, kas jūs pārstāvēs kriminālprocesā. Ja procesā piedalās ārvalsts advokāts, viņam būtu ieteicams sadarboties ar kādu no vietējiem advokātiem.

Tiklīdz būs iespējams, ieradīsies tulks, jo viņa klātbūtne ir nepieciešama, lai jums izskaidrotu notiekošo un palīdzētu noprotināšanā.

v. Kas ir jāzina par:

a. nevainīguma prezumpciju

Neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav jāpierāda savs nevainīgums.

Visas saprātīgās šaubas par vainu, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību.

Ja valsts amatpersona, kas nav kriminālprocesā iesaistītā persona, ar publisku paziņojumu ir izteikusies par personas vainīgumu, pārkāpjot nevainīguma prezumpciju, procesa virzītājs, pamatojoties uz personas motivētu iesniegumu, publiski informē par nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu, bet iesnieguma kopiju nosūta izvērtēšanai institūcijai, kura var lemt par amatpersonas atbildību.

b. tiesībām klusēt un neliecināt pret sevi

Jebkurai personai, kura sniedz liecību, ir tiesības neliecināt pret sevi un saviem tuviniekiem.

Persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību ir arī tiesības klusēt, bet visu, kas tiks teikts, varēs izmantot pret šo personu. Turklāt šai personai ir pienākums atļaut, ka tā tiek pakļauta eksperta izpētei, un izsniegt salīdzinošajai izpētei paraugus, kuru izveide nav atkarīga no personas gribas.

Liecinieks un cietušais var tikt saukts pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 300. pantu "Apzināti nepatiesas liecības, atzinuma, tulkojuma, paskaidrojuma un pieteikuma sniegšana" un 302. pantu "Atteikšanās dot liecību, atzinumu un izdarīt tulkošanu" attiecīgi par apzināti nepatiesu liecību sniegšanu vai par nepamatotu atteikšanos liecināt. Savukārt, ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, sniedz apzināti nepatiesas liecības to var vērtēt kā atbildību pastiprinošu apstākli.

Lieciniekam un cietušajam, atbildot uz uzdotajiem jautājumiem, jāsniedz tikai patiesas ziņas un jāliecina par visu, kas viņam zināms saistībā ar konkrēto noziedzīgo nodarījumu.

c. Pierādīšanas pienākums

vi. Kādi ir īpašie aizsardzības pasākumi bērniem?

Pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam, bet tiesā — apsūdzības uzturētājam.

Bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi šādi apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais:

1. vispārzināmi fakti;
2. ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatēti fakti;
3. likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi;
4. fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus normatīvajos aktos paredzētos pienākumus;
5. fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus profesionālos un amata pienākumus;

6. mūsdienu zinātnē, tehnikā, mākslā vai amatniecībā vispārpieņemtu izpētes metožu pareizība;
7. ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu konstatēts fakts, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.

Tāpat ir uzskatāms par pierādītu, ka persona ir pārkāpusi tiesiskā īpašnieka autortiesības, blakustiesības vai tiesības uz preču zīmi, ja vien tā nespēj ticami izskaidrot vai pamatot šo tiesību iegūšanu vai izcelsmi.

Ir uzskatāms par pierādītu arī, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.

Ja kriminālprocesā iesaistīta persona uzskata, ka kāds no šiem prezumētajiem faktiem nav patiess, pienākums norādīt uz pierādījumiem par šā fakta neatbilstību īstenībai ir tai procesā iesaistītajai personai, kura to apgalvo.

Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.

Uz apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, kā arī uz alibi jānorāda personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību saistībā ar šā nodarījuma izmeklēšanu, ja vien šādas ziņas jau nav iegūtas izmeklēšanā. Ja persona uz šādiem apstākļiem vai alibi nenorāda, apsūdzībai nav pienākuma pierādīt to neesamību, tiesai nav jādod to vērtējums spriedumā, bet personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par zaudējumiem, kas radušies, nepamatoti turot to aizdomās, ja kriminālprocesa izbeigšana vai personas attaisnošana saistīta ar minēto apstākļu noskaidrošanu.

vii. Kādi ir īpašie aizsardzības pasākumi neaizsargātiem aizdomās turētajiem?

Personai, kura noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepieskaitāmības stāvoklī, bet saskaņā ar tiesu psihiatriskās ekspertīzes atzinumu var piedalīties kriminālprocesā par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa noteikšanu, ir tādas pašas tiesības kā apsūdzētajam, izņemot tiesības atteikties no aizstāvja un tiesības uzstāties tiesas debatēs.

Lai pilnvērtīgi nodrošinātu tādas personas tiesības un intereses, kura noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepieskaitāmības stāvoklī, kriminālprocesā var piedalīties tās pārstāvis. Procesā virzītājam lemjot par personu, kura būs pārstāvis, ir jāievēro konkrēto personu iespējas un vēlēšanos patiesi aizsargāt nepieskaitāmās personas intereses, kā arī jāņem vērā pārstāvamās personas viedoklis, cik vien tas ir iespējams.

Lietās par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu aizstāvja piedalīšanās ir obligāta. Personai ir tiesības uz atbrīvošanu no samaksas par aizstāvja palīdzību, ja aizstāvja dalību ir nodrošinājusi valsts.

Ja saskaņā ar tiesu psihiatriskās ekspertīzes atzinumu persona nevar piedalīties kriminālprocesā, visas šīs personas tiesības uz aizstāvību īsteno tās aizstāvis un pārstāvis.

Kriminālprocesā var piedalīties arī tādas personas pārstāvis, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet ir uzsākts process medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai, jo persona saslimusi ar psihiskiem traucējumiem pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas.

Lietas par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu tiek iztiesātas speciālā kārtībā, kuras laikā personai obligāti tiek noteikta tiesu psihiatriskā ekspertīze. Iztiesāšanas laikā tiek veikta pilna pierādījumu tieša un mutiska pārbaude un pēc tiesas ieskata uz tiesas sēdi tiek uzaicināts arī eksperts psihiatrs. Lietas iztiesāšana notiek slēgtā tiesas sēdē.

D. Kādi ir likumīgie termiņi izmeklēšanas laikā?

Kopējais laiks pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanai un personas tiesību ierobežošanai (no 6 līdz 22 mēnešiem ar iespēju termiņu pagarināt vēl par sešiem mēnešiem), ir atkarīgs no tā noziedzīgā nodarījuma smaguma, par kuru jūs tur aizdomās. Ja šie termiņi nav ievēroti, jāatceļ visi Jums piemērotie drošības līdzekļi un tiesību ierobežojumi attiecībā uz jūsu īpašumu, bet kriminālprocess tiks turpināts līdz kriminālatbildības noilgumam.

E. Kādi ir pirmstiesas sagatavošanas darbi, tostarp pirmstiesas apcietinājuma alternatīvas un apsūdzētā iespējas tikt nodotam izcelsmes valstij (Eiropas uzraudzības rīkojums)?

Tiesnesis pēc krimināllietas saņemšanas savā tiesvedībā pieņem lēmumu par krimināllietas iztiesāšanas laiku un vietu. Krimināllietas iztiesāšanu tiesa uzsāk, cik drīz vien iespējams.

Ja apsūdzētajam piemērots drošības līdzeklis, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, krimināllietas iztiesāšanu uzsāk ne vēlāk kā četrus nedēļus laikā pēc tās saņemšanas.

Ja nepilngadīgajam apsūdzētajam piemērots drošības līdzeklis, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, krimināllietas iztiesāšanu uzsāk ne vēlāk kā triju nedēļu laikā pēc tās saņemšanas.

Ja objektīvu apstākļu dēļ nav iespējams ievērot šos termiņus, tiesnesis ar motivētu lēmumu var noteikt vēlāku krimināllietas iztiesāšanas uzsākšanas laiku.

Ne vēlāk kā četrus nedēļus laikā pēc krimināllietas saņemšanas uzsāk iztiesāt krimināllietu:

1. par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, ko nodarījusi persona, no kuras nepilngadīgais cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, vai ko izdarījis cietušā tuvinieks, bijušais laulātais vai persona, ar kuru cietušais ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās;
2. par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kas izdarīts pret nepilngadīgo;
3. kurā iesaistīta speciāli procesuāli aizsargājama persona;

Kriminālprocesam pret nepilngadīgu personu saprātīga termiņa nodrošināšanā ir priekšrocība salīdzinājumā ar līdzīgiem kriminālprocesiem pret pilngadīgu personu.

Apcietinātā persona, tās pārstāvis vai aizstāvis jebkurā laikā var iesniegt izmeklēšanas tiesnesim vai — pēc iztiesāšanas uzsākšanas — pirmās instances tiesai pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu. Taču jāņem vērā, ka ieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu var noraidīt bez tā izskatīšanas mutvārdu procesā, ja kopš pēdējās apcietinājuma piemērošanas nepieciešamības pārbaudes ir pagājuši mazāk nekā divi mēneši un pieteikums nav pamatots ar ziņām par faktiem, kas izmeklēšanas tiesnesim vai tiesai nebija zināmi, lemjot par apcietinājuma piemērošanu vai iepriekšējā pieteikuma izskatīšanas laikā.

Ja divu mēnešu laikā par piemēroto apcietinājumu apcietinātā persona, tās pārstāvis vai aizstāvis nav iesniedzis pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu, tad šādu izvērtēšanu veic izmeklēšanas tiesnesis. Pirmās instances tiesa pēc lietas iztiesāšanas uzsākšanas izvērtēšanu izdara gadījumos, kad iztiesāšana tiek atlikta vai pasludināts pārtraukums uz laiku, ilgāku par diviem mēnešiem.

Tiesību aktos šāda prasība nav paredzēta, bet ir paredzēts papildsods — izraidīšana no Latvijas Republikas. To var piemērot tikai saskaņā ar tiesas lēmumu spriedumu.

Pēc tiesas procesa jūs var nosūtīt uz jūsu piederības valsti, ja jums piespriests ar brīvības atņemšanu saistīts sods, jūsu valsts kompetentā iestāde ir pieprasījusi jūsu izdošanu un Latvijas Republikas Tieslietu ministrija ir piekritusi jūs izdot vai ja Latvijas Republikas Tieslietu ministrija ir lūgusi, lai jūsu valsts piekrīt, ka izciešat sodu savā valstī. Nodošana soda izciešanai nenotiek automātiski.

Jāievēro šādi nosacījumi:

- jums jābūt tās valsts pilsonim, kurā sods tiks izciests un tā ir izteikusi gatavību veicināt jūsu resocializāciju, vai šajā ārvalstī ir jūsu pastāvīgā dzīvesvieta, vai ārvalstī atrodas jūsu īpašums vai ir ienākumi;
- Latvija nespētu izpildīt sodu, pat lūdzot personas izdošanu,
- jābūt spēkā esošam tiesas spriedumam,
- līdz soda izciešanas beigām jābūt atlikušiem vismaz sešiem mēnešiem,
- noziedzīgajam nodarījumam jābūt uzskatāmam par noziedzīgu nodarījumu arī jūsu valstī,
- jums jāapliecina, ka vēlaties izciest sodu savā valstī / piekristat nodošanai.

Desmit dienās no rīkojuma par tiesas sprieduma izpildi saņemšanas cietuma administrācija jūs informēs par jūsu

tiesībām lūgt, lai jūs nodod soda izciešanai jūsu valstī. Lūgums rakstveidā jāiesniedz Tieslietu ministrijai.

Tieslietu ministrija 10 dienu laikā iepazīstina ar jūsu pārstāvja vai ārvalsts lūgumu par brīvības atņemšanas soda izpildīšanas nodošanu šai ārvalstij. Ja nevēlaties izciest sodu savā valstī / nepiekrītat savas valsts iestāžu lūgumam par jūsu nodošanu soda izciešanai, jums Tieslietu ministrijai jāiesniedz rakstisks atteikums.

■ Lapa atjaunināta: 19/09/2025

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.